

➤ **prof. zw. dr hab. Stefania Walasek**, Uniwersytet Wrocławski, Polska

Education of National Minorities in the Northern and Southern Borderlands of Second Polish Republic

Edukacja mniejszości narodowych na Kresach Północnych i Południowych II RP

W poniższym artykule podjęto problematykę edukacji mniejszości narodowych – Białorusinów, Litwinów i Rusinów (Ukraińców) na kresach północno-wschodnich (Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego) oraz na kresach południowo-wschodnich (Kuratorium Okręgu Szkolnego Lwowskiego) w latach II Rzeczypospolitej.

Wymienione ziemie i ich mieszkańców dzieli historia szkolnictwa oraz tradycje w tym zakresie. Miały one wpływ na aspiracje edukacyjne mniejszości narodowych i ich stosunek do polskiego szkolnictwa i rozwiązań legislacyjnych, wypracowanych przez państwo.

Autonomia galicyjska (1867) w ograniczonym zakresie umożliwiła Rusinom (również Polakom) na rozwój własnego szkolnictwa. Pomimo określonej polityki szkolnej Wiednia (zabór austro-węgierski) Rusini aktywnie działali na rzecz szkolnictwa z ojczystym językiem nauczania. Wysiłki te wspierane były przez organizacje oświatowo – kulturalne, jak Proswita i Ridna Szkoła.

W tym samym czasie w zaborze rosyjskim kontynuowana była rusyfikacja tamtejszego społeczeństwa. Funkcjonująca wyłącznie szkoła rosyjska stanowiła oficjalną drogę edukacji i awansu społecznego dla dzieci i młodzieży. Obrona i przekaz narodowych tradycji następowały w domu rodzinnym bądź przez tajną szkołę i nielegalną działalność oświatową.

Lata I wojny światowej na kresach północno-wschodnich pokażą przede wszystkim aktywność polskiego społeczeństwa, lecz w zasadzie tylko w Wilnie. Niekorzystna sytuacja dla polskiej szkoły i oświaty występowała na terenach wiejskich i w małych miasteczkach, szczególnie w środowiskach wielonarodowościowych. W tym czasie Litwini i Białorusini uzyskali znaczącą pomoc ze strony niemieckiego okupanta, który wspierał edukacyjne aspiracje wymienionych narodów.

Ze zróżnicowanym dorobkiem w zakresie szkolnictwa i oświaty wymienione mniejszości narodowe podejmują działania w latach II RP.

Słowa kluczowe: edukacja, kresy, mniejszości narodowe, oświata, II Rzeczypospolita